

DRUŠTVENE MREŽE I BEZBEDNOST DECE

Danas, mnoga deca jedva da prave razliku između stvarnog života i online života. Ona retko koriste sajtove namenjene deci, ali vrlo često koriste socijalne mreže dizajnirane za odrasle kao što su Facebook, MySpace i druge. Koje god sajtove koriste, deca i roditelji treba da shvate da sve ove veb stranice može da vidi svako ko ima pristup Internetu.

U jednom istraživanju dvanaestogodišnja devojčica kaže da jedva čeka da dođe iz škole kako bi mogla da četuje sa “prijateljima” na Fejsbuku. Na pitanje šta bi se desilo da joj se zabrani upotreba društvene mreže, odgovorila je da bi bila jako nesrećna i nebi znala kako da iskoristi svoje slobodno vreme! Biti na Fejsbuku je nešto što je “obavezno” kod svih školaraca uzrasta od 5-og razreda, pa i mlađih. Na pitanje koliko vremena provodi na društvenim mrežama odgovor je nekoliko sati dnevno! Čak i svoje drugare iz škole kontaktira preko društvenih mreža i na taj način se druže. Dešava se da u školi ne progovore ni jedne reči, ali zato su vrlo aktivni na Fejsbuku.

Korišćenje kompjutera među decom usled tehnološkog razvoja je neminovno, ali da kompjuter sve više postaje jedino sredstvo zabave i da uvodi decu u neki svet koji nije realan ne bi smelo da se dopusti jer svrha kompjutera ne sme da bude samo u korišćenju društvenih mreža i igrica, već učenje i nova saznanja.

Kad govorimo o posledicama dugotrajnog sedenja pred računarom, ne možemo a da ne spomenemo najčešće:

Tu su pre svega fizičke posledice izazvane nedostatkom aktivnosti, ali i psihološki uticaji koje dovode do toga da takva deca manje govore, manje se druže, postaju zatvoreniji, nepovjerljiviji i slično, uz napomenu da se kod dece 21. veka sve manje razvija verbalni faktor.

Odgovornost snose i roditelji koji deci od malih nogu dozvoljavaju da prekomerno koriste računar, nemaju uvid u to šta im deca rade u drugoj sobi, koje aktivnosti imaju na internetu, šta posećuju od sajtova....

Roditelji često prave grešku u vaspitanju. Nekad je bilo, daš detetu daljinski da bude mirno, a sad ga postave ispred računara kako bi se umirilo neko vreme, ne znajući da ga tu u sobi ispred računara i ispred roditelja vreba isto tako velika opasnost kao i na ulici. Ipak, neke stvari, i pored modernizacije života, jednostavno nisu za decu.

Brojne informacije, fotografije, oglasi i usluge, mogu štetno da deluju na mališane, čak da ih uvuku (kao i čitavu porodicu) u velike nevolje. Zato roditelji, kao prvi stepen odbrane, moraju da vode računa o tome šta njihova deca rade, kada koriste računar, kao i da primene zaštitne mere, uključujući ograničavanje vremena koje deca utroše surfujući netom, kontrolu nad sadržajem koji deca posećuju, njihovo ponašnja u virtualnom svetu, način na koji koriste društvene mreže....

Kada govorimo o opasnostima na internetu, prvenstveno se misli na zloupotrebu tog moćnog i korisnog sredstva. Veliki broj dece uzrasta od 8 godina pa nadalje, sve više koriste računar i

internet isključivo za društvene mreže i igrice. Pri tom ne vodeći računa o opasnostima koje ih tamo vrebaju.

Neke od opasnosti ćemo navesti i posebno obraditi kao posebne tematske celine:

Online zavođenje – lažno predstavljanje na internetu

Sajber buling - Vršnjačko nasilje putem interneta

Trafiking – iskorišćavanje dece u pornografiji i prostituciji na Internetu

1. Lažno predstavljanje

Lažno predstavljanje

Razvoj interneta kao globalnog fenomena koji danas broji preko milijardu korisnika doprineo je da je internet postao najpopularniji sistem masovne komunikacije. Internet donosi niz koristi koje se ogledaju u činjenici dostupnosti ogromne količine najraznovrsnijih informacija i mogućnosti komunikacije, ali i niz opasnosti s obzirom da pruža mogućnost skrivanja identiteta, lažnog predstavljanja, skrivanja lokacije sa koje se preuzima određena radnja... Upravo zbog toga neophodna je neprestana edukacija korisnika interneta, što je jedan od nezaobilaznih segmenata internet bezbednosti, posebno dece, u pogledu novih rizika koji se mogu pojaviti na internetu, načinu kako da se prepoznaju određene zlonamerne aktivnosti i kako da se korisnici zaštite.

Najpopularnija društvena mreža omogućava virtuelno druženje, ali se na njoj mogu naći i oni koji vam baš i nisu prijatelji. Zato se treba zaštititi

Jedna od prvih stvari koju će svaka mlada osoba da uradi kada počne da koristi internet jeste da otvori profil na Fejsbuku, jer „svi su već tamo”. Zaista, većina korisnika interneta u Srbiji pridružila se stotinama miliona korisnika Fejsbuka u svetu. Druženje na ovoj društvenoj mreži ljudi vole iz nekoliko razloga. Pre svega, Fejsbuk omogućava da budete u kontaktu sa dragim ljudima koje zaista ne vidate često, da saznate više o aktivnostima svojih poznanika i prijatelja, da više ljudi odjednom obavestite o nečemu što smatrate manje ili više važnim. Takođe, tu možete da se dopisujete, da ćaskate direktno (četujete), da igrate igrice i u tome se takmičite ili saradujete s prijateljima. Preko interesnih grupa možete da se povezujete sa istomišljenicima i raspravljate o zajedničkim temama, da se povežete s ljudima koji idu u istu školu, ili vole istu muzičku grupu, ili isti fudbalski tim. Korisnici Fejsbuka rado razmenjuju svoje fotografije i video snimke, šalju linkove ka interesantnim sadržajima na Netu, razmenjuju viceve i sve druge zabavne sadržaje. Isto tako, ljudi koji rade na nekom zajedničkom projektu koriste ovu mrežu za međusobnu komunikaciju i saradnju, okupljajući se tako oko iste stvari bez obzira na to gde se fizički nalaze.

Priroda internet komunikacije je takva da u najvećem broju slučajeva ne možete da budete sigurni u to ko se zaista nalazi s „druge strane”. Lažno predstavljanje na Fejsbuku veoma je lako: neko će staviti tuđu sliku, upisati lažno ime i datum rođenja, muško lako postaje žensko i obrnuto, a odrastao čovek lako će se predstaviti kao tinejdžer. Zbog toga dajemo osnovni savet: nemojte olako dodavati nepoznatu osobu za prijatelja, pa čak i ako vas privuče time što izgleda kao prelepa osoba suprotnog pola i odgovarajućih godina. Ako ništa drugo, proverite

namere te osobe pre nego što date više podataka o sebi (a daćete joj više podataka i samim tim što ćete je dodati za prijatelja). Na primer, Fejsbuk omogućava da razmenite nekoliko poruka i sa nepoznatima i pre nego što ih dodate za prijatelja. Najvažnije, ako posumnjate u to da se neka osoba lažno predstavlja, to možete da prijavite, a Fejsbuk tim će odgovarajuće reagovati.

I u našoj zemlji imali smo, nažalost, slučaj odraslog silovatelja koji se predstavljao kao vršnjak tinejdžerke do koje je na taj način uspeo do dođe. Uhapšeni je koristio Fejsbuk za lažno predstavljanje i obljubu maloletnika.

Na žalost ovakvih i sličnih slučajeva ima puno. Problem koji postoji kod korisnika interneta je nizak stepen svesti o ovakvim opasnostima. Internet, društvene mreže u Srbiju su došle relativno skoro. Za kratko vreme milioni mladih ali i dece su za kratko vreme prihvatili taj novi trend.

Ali ...

Sa novim društvenim mrežama mora da ide i edukacija kako se one primenjuju BEZBEDNO. Taj deo kod nas je izostao, deca nisu imala prilike da u redovnom školskom programu nauče bezbednu upotrebu interneta ali i društvenih mreža, a sa druge strane većina roditelja nisu informatički obučeni da deci kod kuće pruže to znanje. I onda imamo vakum deca ali i odrasli koriste to moćno komunikaciono sredstvo, ali ne znaju ništa o onim lošim stranama koje nosi internet.

Deca nisu kriva što ne znaju, mi smo krivi što ih nismo naučili. Prebacivanje odgovornosti sa škole na roditelje i obrnuto ne rešava nam problem koji svakim danom sve više uzima maha.

Jedan od problema: statistika kaže da je svaka četvrta devojčica osnovnoškolskog uzrasta spremna da ode na sastank sa “nekim” koga je “upoznala” na Fejsbuku!!

Koga je upoznala? Sa kim će da ode na sastank? Rekli smo da društvene mreže pružaju mogućnost da se predstavite kako god želite. Kako to objasniti devojčici od 14 godina? Jedini način da se utiče na ovaj problem jeste konstantno pričanje i edukovanje. U toku edukacije treba imati na umu da govorimo o devojčicama koje su u periodu puberteta i koje su nezadovoljne sa mnogo toga (izgledom, roditeljima, nastavnicima ...) i onda se pojavi neki “simpatični dečkić” koji joj deli komplimente i koji je podržava i razume njene “probleme”. Kada govorimo o jednom od problema na internetu i društvenim mrežama – lažno predstavljanje, često govorimo o devojčicama iz prostog razloga što su one procentualno “spremnije” da se upoznaju preko društvenim mreža, da komuniciraju i da se brže zaljube u “simpatičnog dečkića”, što naravno ne isključuje iz rizične grupe i dečake. Žrtve mogu biti podjednako deca oba pola. Kad govorimo o “predatorima” na mreži (termin koju ćemo koristiti za zlostavljače ili silovatelje) oni pored toga što imaju mnogo veće informatičko znanje od dece, imaju još jednu prednost – životno iskustvo. Iz tog razloga vrlo lako manipulišu sa dečijim osećanjima i potrebama.

Onlajn predatori

Najčešći slučajevi lažnog predstavljanja su vezani za pedofiliju na internetu. Pedofilija – seksualna nastranost, tj. seksualna sklonost odraslih prema deci istog ili suprotnog pola.

Ne smemo zaboraviti da su pedofili vrlo inteligentni ljudi koji žive sasvim “normalan” društveni život, imaju posao, prijatelje, porodicu, decu. Pedofilija je postojala i pre pojave interneta – ali sada im je mnogo lakše da dođu do deteta. Naprave lažni profil, obično njihovog vršnjaka i počnu da četuju sa detetom. Kako da dete zna da li je iza ekrana zaista njegov vršnjak ili neko mnogo stariji? Nikako! Identite osobe sa druge strane ekrane se jako teško može utvrditi – još ako uzmemo u obzir da govorimo o detetu – onda je to zaista nemoguće.

Metodologija rada pedofila:

- U kontakt sa žrtvom najčešće stupaju putem četa
- Predstavljaju se kao vršnjaci, šalju im viceve i šale te na taj način podstiču dete na otvoreni razgovor
- Trude se da steknu poverenje deteta
- Ispituju ih o mestima stanovanja, školi, roditeljima ...
- Zakazuju sastanak
- Neki pedofili otvoreno govore o svojim godinama i njihovoj želji za seksom
- Kao protivuslugu nude novac

Kao primer navodimo transkript četa devojčice sa sredovečnim muškarcem:

Transkript četa devojčice sa sredovečnim muškarcem:

Muškarac: „Imam 32 godine, tražim seksi i hrabru klinku za povremene susrete.“

Devojčica: „Pa, ja sam osmi razred. Ne znam je li ti to OK, da se družimo?“

Muškarac: „Ja i tražim mladu kao ti.“

Devojčica: „A, je li ti ne bih bila dosadna?“

Muškarac: „Uživo nam ne bi bilo dosadno. Da li te privlači da budeš sa starijima, kao mene klinke?“

Devojčica: „Pa ne znam, nisam nikad o tome razmišljala. A ti?“

Muškarac: „Ja jesam, puno. Privlače me klinke od 12 do 16 godina.“

Devojčica: „Ali, šta ću ti ja? Zašto ja?“

Muškarac: „Kao što znaš, privatnik sam i imam puno obaveza. Treba mi mlada i slatka sa kojom ću da se opustim i vodim ljubav kada se vidimo.“

Devojčica: „Kako ja mogu nekome ko je mnogo stariji biti zanimljiva?“

Muškarac: „Ja te želim za seks, to nije tajna.“

Devojčica: „A, ja se mogu zaljubiti u tebe i onda me nećeš voleti?“

Muškarac: „Nije tačno, u tom slučaju ne bih izlazio iz tebe.“

ASTRA

Takođe je potrebno napomenuti da čak 38% srednjoškolaca koristi internet za četovanje sa nepoznatim ljudima, a većina ih se i lično susreće sa potpuno nepoznatim ljudima.

„Grooming“ ili u slobodnom prevodu „timarenje“, odnosno „pripremanje“ je proces u kome se deca dok su na internetu nagovaraju ili podstiču da učestvuju u interakcijama seksualne orijentacije preko interneta pri čemu su često izloženi neželjenim pornografskim sadržajima. Timarenje najčešće predstavlja fazu ili korak do stvarnog seksualnog čina između odrasle osobe i deteta, ili do nagovaranja deteta da učestvuje u proizvodnji dečije pornografije. Prilikom komuniciranja na internetu sa osobama koje ne poznaju lično deca se nalaze u velikoj opasnosti. Internet predatori namerno pristupaju sajtovima koje deca često posećuju i na kojima mogu tražiti potencijalne žrtve po psihološkom profilu, lokaciji ili interesovanjima. Ako predator već komunicira sa detetom, on može izvući mnogo informacija na osnovu onoga što dete pominje dok je na mreži uključujući imena roditelja, u koju školu ide, približnu lokaciju mesta stanovanja na osnovu određenih orijentira kao što su prodavnice, trgovci, crkve, stadioni i slične karakteristične lokacije. Nakon saznanja imena roditelja može čak ucenjivati dete.

Online „timarenje“ je proces koji se može dogoditi u kratkom roku ili u toku dužeg vremenskog perioda – čak i do godinu dana. Inicijalni razgovori na mreži može, i najčešće jeste, nevin ali često uključuje određeni nivo obmane. Kako predator (obično odrasla osoba) pokušava da uspostavi vezu i da stekne poverenje deteta, on u početku može da laže o svojoj starosti, ili možda nikada neće otkriti njegov pravi uzrast za dete, čak i nakon formiranja prisnog online odnosa. Oni često prate interesovanja tinejdžera, modne i muzičke trendove preko kojih pokušavaju da im se približe.

Ove taktike dovode decu da veruju da niko drugi ne može razumeti njih ili njihovu situaciju tako dobro kao grumer (predator). Nakon što dete razvije poverenje, on može da koristi seksualno eksplicitne razgovore da testira granice i eksploatiše prirodnu seksualnu radoznalost deteta. Predatori često koriste pornografiju i dečju pornografiju da smanje detetove prirodne inhibicije i koriste svoj status odrasle osobe da utiču i kontrolišu ponašanja deteta.

Ne treba zaboraviti da je jedini cilj ovih priprema, da se ugovori sastanak „uživo“ da bi se upustio u seksualne odnose sa žrtvom.

U postizanju svojih ciljeva predatori će:

- ciljati na želju tinejdžera za romansom, avanturom i seksualnom radoznalosti
- razvijati poverenje i tajnost odnosa: manipuliše detetom slušajući njegove probleme i nesigurnosti. Uvek će imati razumevanja i vremena za žrtvu
- afirmisati osećanja i izbore koje dete prave
- spuštati detetove inhibicije postepeno uvodeći seks u razgovor, a kasnije i izlaganjem pornografskih sadržaja
- razvija onlajn odnos koji je romantičan i od kog dete postaje zavisno
- raspiruje razdor između deteta i njegovih roditelja i prijatelja
- obećava uzbudljiv život prilagođen željama mladih
- pretiti i ucenjivati koristeći žrtvine pornografske fotografije

Upozoravajući znaci da je dete u kontaktu sa onlajn predatorom:

- postaje tajnovito o svojim aktivnostima na internetu
- postaje opsednuto time da bude „onlajn“ i ljuti se ukoliko je sprečeno
- prima imejl, sms, poklone, pakete od nepoznatih pošiljalaca
- povlači se od roditelja, porodice, prijatelja, razreda ...

Kao i uvek i ovde je preventivno delovanje najbolja zaštita. Najrizičnija ponašanja koja treba izbegavati su:

- postavljanje ličnih informacija
- stupanje u interakciju sa onlajn strancima
- postavljanje nepoznatih na listu prijatelja
- slanje ličnih informacija nepoznatima

2. ELEKTRONSKO NASILJE - „SAJBER BULING“

Na internetu se možeš susretati sa različitim oblicima uznemiravanja. Najčešći oblici uznemiravanja mladih na internetu su: hakerisanje, „sajber buling“ ili vršnjačko nasilje u virtuelnom svetu, trgovina decom i mladima, kao i razni oblici seksualnog zlostavljanja.

Sajber buling“ je svaki oblik vršnjačkog nasilja u virtuelnom svijetu. Za razliku od običnog „bulinga“, koji se dešava u školi ili na ulici, žrtva može da doživi neprijatnosti i u svojoj kući i da to nasilje traje 24 sata svih sedam dana u nedelji. Nasilnik, skrivajući se iza anonimnosti koju pruža internet, često je nepoznat i teško je otkriti njegov identitet. Postoji mogućnost da se više nasilnika udruže koristeći mrežne resurse interneta.

Oblici u kojima se pojavljuje „sajber buling“ su sledeći:

- sadržaji koji duže i kontinuirano vređaju ličnost žrtve
- neovlašćeno slanje fotografija žrtve i manipulacija tim fotografijama ili nekim drugim privatnim sadržajima o žrtvi
- otvorena ili prikrivena pretnja žrtvi
- podsticanje na upotrebu govora mržnje i nasilja
- iskorišćavanje žrtve u seksualnoj konotaciji
- insinuiranje ili otvorena povreda seksualnosti žrtve.

Najčešća pojava u Srbiji u poslednjih godina i to od strane dece. Na meti su druga deca i nastavnici (profesori). Najčešće se koristi [Facebook](#) za otvaranje grupe tipa: „**Ko mrzi tog i tog...**“ i snimanjem video sadržaja putem telefona da bi se namerno, svesno, neprijateljski ponašali i zlostavljali drugu decu, odnosno sa ciljem da naštetite pojedincu (ili grupi).

primeri, gde deca koja su prvo bila sajber zlostavljana (bile mete) preokrenu i postanu deca koja zlostavljaju drugu jer je to način da se „uključe u zajednicu“ i skrenu pažnju sa svog problema (tj grupe).

Neretko smo imali prilike videti **video snimke** (koje posle prenesu i ostali elektronski mediji, televizije uglavnom) o tome kako **deca u školi snimaju mobilnim telefonima međusobne tuče, zlostavljanja i maltretiranja druge dece i nastavnika**. Normalno je da u takvoj situaciji pokušate to da sprečite a ne da mirno gledate i tražite što bolji ugao da to snimate, pa brže bolje na YouTube da to okačite. Neverovatno je da tri starija dečaka tuku mlađeg a da oko njih stoji 20-tak drugih učenika koji to SAMO snimaju.

Cyber zlostavljanje može imati vrlo ozbiljne psihičke posledice gde postoje slučajevi da one prouzrokuju i fizičke sa tragičnim ishodom. Porodica, škola i lokalna zajednica su ti koji mogu i imaju načina da se ovakav način zlostavljanja spreči intenzivnom edukacijom odraslih i vaspitanjem i obrazovanjem dece.

VRŠNJAČKO NASILJE

Nasilno ponašanje u današnje vreme prelazi granice fizičkog okruženja i postaje jedan od većih problema u interakcijama dece i mladih na Internetu. Tako je i vršnjačko zlostavljanje dobilo svoje novo lice u vidu sajber zlostavljanja.

Vršnjačko nasilje je društveni fenomen koji je prisutan mnogo generacija unazad. Brojni su oni koji su na neki način tokom školovanja bili izloženi u manjoj ili većoj meri maltretiranju od strane vršnjaka. Sajber zlostavljanje ili uznemiravanje dešava se kada se mobilni telefoni, društvene mreže ili druga komunikaciona sredstva koriste za pretnje, zastrašivanje, ismejavanje ili bilo koji drugi oblik verbalnog zlostavljanja.

Ovakvi oblici uznemiravanja postaju sve češći iz dana u dan. U slučajevima vršnjačkog zlostavljanja maltretiranje u online okruženju često je indikator postojanja maltretiranja u stvarnom životu. Ovaj vid maltretiranja uglavnom sprovodi osoba iz neposrednog okruženja žrtve (škole, komšiluka isl.) koja žrtvu poznaje (često su u pitanju i bivši dobri prijatelji ili bivši partner). Takođe to može raditi i treća osoba, u dogovoru sa nekim ko žrtvu poznaje.

Međutim specifičnosti okruženja na Internetu, čine ovaj vid zlostavljanja sve rasprostranjenijim i po nekim mišljenjima čak i opasnijim po psihološku dobrobit žrtve zlostavljanja od tradicionalnog vršnjačkog zlostavljanja.

Zašto se sajber zlostavljanje smatra opasnijim? Zato što za razliku od onog “klasičnog” koje se odvijalo uglavnom u školi ili nekom drugom okruženju, ovaj vid maltretiranja nema granice i žrtva mu prosto ne može pobeći. Gde god da je uvredljivi mejlovi, SMS poruke i telefonski pozivi mogu da stignu u svako doba dana ili noći. Takođe tu su i društvene mreže na kojima se često odvijaju razne akcije javnog ponižavanja i ismejavanja osobe koja je predmet maltretiranja, često od strane veće grupe vršnjaka i osnivaju tzv hejt grupe ili stranice “svi koji mrze...tu i tu osobu”. Jedna takva situacija privukla je dosta medijske pažnje u Hrvatskoj prošle godine kada je posle formiranja takve hejt grupe na FB reakcijom javnosti prekinut višemesečni lanac zlostavljanja kome je jedno dete bilo izloženo (na žalost i u Srbiji se dešavaju isti ovi problemi, nedavno je jedan dečak izbršio samoubistvo kao posledica vršnjačkog nasilja).

Britanska Agencija za zaštitu dece od eksploatacija na Internetu (CEOP) snimila je prošle godine odličan promotivni video vezan za sexting, o petnaestogodišnjakinji koja pravi grešku šaljući provokativne snimke svom dečku...koji završavaju distribuirani po celoj školi. Preporučujem, pogledajte.

Budući da je u pitanju nov i nedovoljno proučen tip zlostavljanja, sajberzlostavljanje nije još uvek dovoljno prepoznato kao problem u školama, što zbog nepoznavanja i neprepoznavanja problema od strane nastavnika, školskih psihologa i roditelja što zbog nepostojanja razvijenih mehanizama prevencija i intervencija.

U relativno kratkom periodu, onlajn okruženje je od komunikacijskog alata postalo izuzetno bitan društveni kontekst za mlade i prostoru kome se odvija veliki procenat njihove svakodnevne interakcije. Izdana u dan granice fizičkog i tzv. „virtuelnog” sveta postaju svenejasnije, a različite svakodnevne pojave i ponašanja dobijaju svoje onlajn forme, otvarajući time niz novih pitanja i dilema kako za same korisnike Interneta tako i za profesionalce iz oblasti psihologije, prava, sociologije i socijalne zaštite.

Imajući u vidu stepen korišćenja informacionih tehnologija od strane dece i mladih i često nedovoljno poznavanje onlajn okruženja, načina i mogućnosti interakcije i komunikacije na Internetu od strane roditelja i nastavnika jasno je zbog čega je sigurnost dece i mladih na Internetu sve aktuelnija i bitnija tema Interakcije dece sa nepoznatim licima i zaštita od Internet predatora i pedofila oblasti su koje privlače najviše pažnje – sa druge strane, manje pažnje je posvećeno daleko češćem problemu vršnjačkog nasilja na Internetu i posledicama istog koje u nekim slučajevima mogu biti i fatalne po žrtvu.

Vršnjačko nasilje među školskom decom je široko raširen društveni fenomen prisutan mnogo generacija unazad. Veliki je broj pojedinaca koji je doživeo neku vrstu maltretiranja ili uznemiravanja od strane druge dece tokom školovanja.

Nasilničko ponašanje dešava se obično bez ikakvog povoda, može biti sprovedeno od strane pojedinca ili u grupi, i može imati oblik fizičkog, verbalnog, psihološkog i socijalnog maltretiranja (isključenost iz društva, izbegavanje).

Nasilničko ponašanje može da dovede do velikih fizičkih, emocionalnih i psiholoških posledica po žrtvu, a emotivne teškoće nastale kao posledica ovakvog maltretiranja mogu imati potencijalno dugoročni negativan ishod za psihološko zdravlje i samopoštovanje pojedinca koji je nasilju izložen jer u mnogim slučajevima posledice maltretiranja ne nestaju tokom vremena

Tipičan nasilnik pokazuje tendencije ka agresivnom ponašanju ima jaku potrebu za dominacijom i nizak nivo empatije. Tipične žrtve, međutim, pokazuju niži nivo samopoštovanja, podložniji su depresiji i obično su fizički slabije od nasilnika, naročito kada su u pitanju dečaci

Po čemu je onda sajber zlostavljanje drugačije, a nekada i posebno opasno po žrtvu? Tradicionalno vršnjačko maltretiranje je uvek bilo ograničeno na određene fizičke sredine (školu, školsko dvorište, mesta gde se deca okupljaju i sl.). U takvoj situaciji žrtva je uvek mogla da ima određenu zonu sigurnosti (kuću, neko drugo okruženje) u kojima nije dostupna nasilniku ili nasilnicima. Međutim, uz trenutni razvoj tehnologije, mobilne i smart telefone i svuda dostupan Internet, žrtve su često izložene kontinuiranom maltretiranju, praćenom

dodatnim stresom koji je izazvan osećajem da nemaju gde da se sakriju i pobegnu od zlostavljanja kome su izloženi.

Učestalost sajber maltretiranja je u porastu globalno i ovo pitanje postepeno postaje važan društveni problem. Kako komunikacione tehnologije postaju sve integrisanije u živote mladih tako su i mogućnosti njihovih zloupotreba sve veće. U poslednjih nekoliko godina i u Srbiji zabeležen je porast ovog vida vršnjačkog nasilja. U Nacionalnoj strategiji za prevenciju i zaštitu dece od nasilja navodi se da je „razvoj savremenih komunikacionih tehnologija doveo do porasta nasilja korišćenjem informacionih tehnologija (elektronsko nasilje): poruke poslate elektronskom poštom, SMS-om, MMS-om, putem veb-sajta, četovanjem, uključivanjem na internet forume”

Iz navedenog je očigledno postojanje potrebe za razvijanjem adekvatnih sistema prevencije sajber zlostavljanja i mehanizama intervencije u postojećim slučajevima na svim institucionalnim nivoima.

Kada govorimo o sajber zlostavljanju preneseno na okruženje na Internetu, ovaj princip se u velikoj meri može primeniti na interakcije koje se odvijaju na društvenim mrežama. Na velikim i popularnim društvenim mrežama, kao što su Fejsbuk, Tviter ili JuTjub, potencijalno veliki broj ljudi može da bude svedok sajber maltretiranja. Uloga programa prevencije usmerenog na svedoke maltretiranja bila bi da se podigne svest onlajn posmatrača o mogućim posledicama koje sajber maltretiranje može ostaviti na žrtvu, čime se povećava njihova odgovornost da reaguju. Osim toga, potrebno im je dati i jasna uputstva na koji način da reaguju u situaciji kada uoče javno sajber zlostavljanje na nekoj od društvenih mreža, elektronskoj pošti ili nekom drugom komunikacionom kanalu.

U slučaju svih oblika problematičnih ponašanja na Internetu, glavni problem predstavlja nedostatak znanja o temi, specifičnostima onlajn komunikacije i značaju i mestu koje upotreba tehnologije u današnje vreme ima za mlade.

U Nacionalnoj strategiji za prevenciju i zaštitu dece od nasilja, koju je uradilo Ministarstvo rada i socijalne politike, kao glavni ciljevi ove strategije definisani su „razvoj bezbednog okruženja u kome će biti ostvareno pravo svakog deteta da bude zaštićeno od svih oblika nasilja” i „uspostavljanje nacionalnog sistema prevencije i zaštite dece od svih oblika zlostavljanja, zanemarivanja i iskorišćavanja” (Nacionalna strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja).

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, mora se uzeti u obzir uticaj novih tehnologija na decu, način na koji se oni danas druže i komuniciraju, kao i novi vidovi potencijalnog zlostavljanja i iskorišćavanja dece koje sobom nosi intenzivno korišćenje novih tehnologija. Na svim institucionalnim nivoima koji su uključeni u projekte prevencije i zaštite dece od zlostavljanja, zanemarivanja i iskorišćavanja, mora da postoji svest o ovim pojavama, kao i adekvatno edukovano osoblje koje će biti u stanju da efikasno sprovodi programe prevencije i intervencije u ovakvim slučajevima.

Osmoro tinejdžera iz Floride, među kojima je šest devojaka, pretukli su 16-godišnju devojku iz svoje škole i objavili snimak, zbog čega im preti čak i doživotna zatvorska kazna. Njima će zbog brutalnosti zločina biti suđeno kao odraslim osobama.

Posledice šikaniranja

Od povređenih osećanja do...samoubistva.

Neki od znakova da dete trpi šikaniranje:

- Žale se da ih druga deca ili grupa dece ne vole
- Preokupirani su pitanjima koja se tiču drugarstva
- Nisko samopouzdanje. Osećaju da nisu dobri koliko i ostali
- Ne žele da idu u školi ili na druge aktivnosti
- Provode previše vremena za računarom
- Misteriozni su kad su u pitanju onlajn aktivnosti
- Nedostatak zainteresovanosti za zbližavanje s drugom decom

Neki od znakova da Vaše dete šikanira drugu decu:

- Ponašaju se kao da je njihova grupa drugara superiornija u odnosu na ostale
- Provode puno vremena za računarom u svojoj sobi
- Sakrivaju od Vas svoje aktivnosti na računaru
- Hvale se da koriste Internet da bi pravili šale na tuđi račun ili krali drugoj deci šifre
- Konstantno ismevaju drugu decu
- Prave problem u školi ili u nekoj drugoj zajednici, tako što koriste računar za neprikladne svrhe

Kako rešiti problem šikaniranja?

- SAČUVAJTE DOKAZ – ovo je bitno za identifikaciju siledžije
- Obratite se školi – direktoru, ped.-psihološkoj službi
- Tražite pomoć od provajdera servisa
- Ako možete da identifikujete siledžiju, kontaktirajte njega i/ili njegove roditelje (pozovite roditelje tog deteta)
- U ozbiljnim slučajevima tražite pomoć od policije

KRIVIČNI ZAKON :

Kad je u pitanju neovlašćeno objavljivanje snimaka na Internetu odgovorni su svi koji imaju direktan kontakt sa takvim sadržajima, dakle, ne samo onaj ko ga postavi na Internet, već i provajder, vlasnik sajta, a svi koji vide takav materijal dužni su da ga prijave Neovlašćeno snimanje, video ili audio je krivično delo, a dodatni element predstavlja objavljivanje putem različitih tipova medija, što može biti otežavajuća okolnost za okrivljenog i dovesti do oštrije kazne.

Predlog rešenja sestre vlasnika Facebook-a je ukidanje anonimnosti na Fejsbuku

Rendi Cukenberg, marketing direktorka društvene mreže Fejsbuk, ima rešenje za takozvani "sajber buling" (korišćenje interneta za uzmeniravanje i maltretiranje ljudi): korisnici Fejsbuka više neće moći da rade šta hoće, a da se pri tom ne vidi njihovo pravo ime i prezime.

Pravila najpopularnije društvene mreže nalažu da se pri registraciji koristi pravo ime i prezime, što je ponekad teško kontrolisati jer se ljudi upisuju sa različitim pseudonimima, a ponekad otvaraju profile i za svoje kućne ljubimce.

Međutim, sestra osnivača ove društvene mreže Rendi Cukerberg je navela da samo ukidanjem anonimnosti na mreži može da se spreči zloupotreba interneta i uznemiravnje korisnika mreže.

“Smatram da anonimnost na internetu mora da nestane”, rekla je ona tokom panel diskusije o socijalnim medijima koju je organizovao magazin Mari Kler.

“Ljudi se ponašaju mnogo bolje kada se vidi njihovo ime i prezime, nego kada se kriju iza pseudonima, jer tada osećaju da mogu da urade i kažu šta god žele”, istakla je ona.

Nekadašnji izvršni direktor Google-a Erik Šmidt se takođe složio sa ovom konstatacijom istakavši da je online anonimnost opasna i da će Vlada morati jednog trenutka da zatraži od svih korisnika interneta da koriste svoja prava imena za bilo koje aktivnosti online.

3. Iskorišćavanje dece u pornografiji i prostituciji

TRAFFICKING

Ubrzani rast primene informaciono-komunikacione tehnologije doveo je i do pojave sajber kriminala kao novog oblika kriminala koji je vezan za zloupotrebu društvenih mreža. Trgovina ljudima, pa i ljudskim organima menja se u skladu sa najnovijim tehnološkim

dostignućima tj. postaje sve više karakteristična i za sajber prostor. Usvajanje odgovarajuće regulative na nacionalnom i međunarodnom planu predstavlja važan korak u rešavanju problema trgovine ljudima i ljudskim organima putem interneta

- regrutovanje preko Interneta - realna opasnost
- sastanci sa nepoznatom osobom
- ponude za posao
- 15% anketiranih misli da svako može postati žrtva

Istraživanje sprovedeno na srednjoškolskoj populaciji je takođe zanimljivo jer je pokazalo da su veoma svesni problema i da regrutovanje preko Interneta vide kao realnu opasnost. S obzirom na to da u 47,8% slučajeva mladi koji chatuju dobijaju različite ponude – od onih za lično upoznavanje i zabavljanje, do ponuda za posao i intimne odnose – vredi skrenuti pažnju na činjenicu da se u 37% lično upoznaju sa osobom sa kojom razgovaraju, kao i da 37% njih doživljavaju neprijatnosti tokom chata: od seksualnog uznemiravanja i vređanja do svađa i vređanja na nacionalnoj osnovi. Ipak, iako je 98,8% mladih čulo za trgovinu ljudima, samo 15% misli da svako može postati žrtva. Ova činjenica poziva na „preventivni alarm” – edukaciju dece, kao i edukaciju roditelja i nastavnika, posebno kada je reč o korišćenju novih tehnologija, prednostima i opasnostima koje one nose.

Ovi podaci su usko povezani sa terenskim istraživanjem, tzv. „virtuelnom devojčicom”. Za 50 sati provedenih na chatu „devojčica” je primila 457 poziva na razgovor, u 86% slučajeva kontakt je iniciran od osobe muškog pola, a u 27% slučajeva (125 razgovora) bilo je prisutno seksualno uznemiravanje! Odabrane pričaonice su bile glavne sobe na „Krstarici” i „SerbianCaffeu”, a lažni identitet „virtuelne devojčice” potkrepljen je i profilima na ICQ-u i „Skypeu”.

Razvoj tehnologije u mnogome je olakšao život savremenog društva, ali je istovremeno doprinio i razvoju nove forme kriminala – cyber-kriminala. Na Internetu niko nije zaštićen ni od cyber-krađa, niti od cyber-nasilja ili cyberpornografije. I dok odrasli sami odgovaraju za svoju nepromišljenost, posledice po decu mogu biti katastrofalne jer samo mali broj dece koristi Internet u cilju obrazovanja. Stoga je neophodno zaštititi najmlađu populaciju putem zakonske regulative, ali i roditelji moraju nadzirati u koju svrhu deca koriste Internet. Činjenica je da se »digitalna generacija« mnogo bolje razume u savremenu tehnologiju od roditelja, tako da im je lako izmanipulisati roditelje i upustiti se u različite avanture na Internetu. Internet je prepun nasilnih sadržaja, govora mržnje, grubosti, vulgarnosti i sličnog. Zemlje s najvećim brojem internet korisnika su 90-tih godina raspravljale o zakonima kojima bi zaštitili decu na Interneti. Međutim, s porastom broja internetskih korisnika broj cyber-kriminalaca raste, jer je Internet s tehničke strane nemoguće nadzirati. Upravo ovaj podatak navodi nas na zaključak da su na Internetu neophodna stroža ograničenja ali i svaki vid edukacije dece, roditelja, prosvetnih radnika, ali i cele populacije društva.

I na kraju još jedan važan zaključak:

RAČUNAR JE KORISTAN SAMO AKO ZNAŠ DA GA PAMETNO KORISTIŠ